

Rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen rahoittaminen Perämerenkaarella

KH 17.02.2025 § 62

Valmistelija

kehitysjohdaja Sampo Kangastalo

Laurila-Tornio-Haaparanta -rataosuuden sähköistyshankkeen tavoitteena on ollut parantaa rautatiekuljetusten kustannustehokkuutta ja teollisuuden kilpailukykyä, mahdollistaa henkilöjunaliikenteen käynnistäminen Suomen ja Ruotsin välille (kohtauspaikka Tornio-Haaparanta) sekä parantaa tasoristeysturvallisuutta. Hankkeen valmistumista juhlistiin loppuseminaarissa Torniossa 27.1.2025. Hankkeen valmistuttua Tornion keskustassa sijaitseva asema sekä Haaparannan rautatieasema Ruotsin puolella mahdollistavat sähkövetoisen henkilöjunaliikenteen uudelleen käynnistämisen Suomen ja Ruotsin välille.

Tornion kaupunki on neuvotellut liikenne- ja viestintäministeriön edustajien kanssa henkilöjunaliikenteen uudelleen käynnistämisestä Tornion kautta Ruotsiin ja uuden henkilöjunayhteyden sisällyttämisestä VR Groupin ja liikenne- ja viestintäministeriön väliseen ostoliikennesopimukseen (sopimuskausi 1.2.2022-31.12.2030). Neuvotteluja on käyty eri yhteyksissä myös Suomen Lähijunat Oy:n, Perämerenkaaren kuntien sekä VR-Yhtymä Oy:n edustajien kanssa.

Rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen käynnistämisen esteenä on tällä hetkellä mm. rahoituksen puuttuminen, maiden väliset lupamenettelyt sekä lainsäädännölliset esteet. Näiden esteiden on arvioitu olevan purettuina 1.1.2026 mennessä, jonka jälkeen henkilöjunaliikenne olisi mahdollista käynnistää.

Tornion kaupungilta on eri yhteyksissä tiedusteltu mahdollista sitoutumista uuden henkilöjunayhteyden osarahoittamiseen sekä kuntana että seudullisesti. Lapissa henkilöjunaliikenne on tällä hetkellä valtion ostoliikennettä pl. Itä-Lapin seudullisesti (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski) rahoittamat lisävuorot. Esimerkiksi Helsinki-Tornio/Itäinen-Kolari yöjunaliikenne on 100 % valtiorahoitteista.

Perämerenkaaren rajat ylittävän liikennöinnin näkökulmasta ainoa konkreettinen esitys on tällä hetkellä VR:n 22.3.2024 tekemä esitys.

Tornion kaupunginhallitus on tehnyt kannanoton VR:n ehdotuksesta 2.4.2024 § 109 ja priorisoinut ehdotuksen vaihtoehdon 1. Tornion kaupunki tavoittelee Helsingistä Tornion kautta Haaparannalle läpi viikon ulottuvaa matkustajajunaliikennettä, joka palvelee työssäkäyntiä ja asiointia, matkailua ja on yhteensovitettu Haaparannalta Luulajaan lähtevän henkilöjunaliikenteen kanssa. Tässä vaihtoehdossa vuorotarjonta on läpi viikon (ma-su), 30 vuoroa viikossa, subvention tarve 1,4 – 2,1 ME / vuosi. Matkustajamääräennuste on 41 000 – 82 000 matkustajaa / vuosi.

Tässä yhteydessä Tornion kaupunginhallitus myös päätti, että kansainvälisen matkustajajunaliikenteen Suomesta Ruotsiin, Helsingistä Tornion kautta Haaparannalle, tulee olla valtiorahoitteinen (LVM) kuten myös muu pohjoiseen suuntautuva henkilöjunaliikenne Oulun yläpuolella. Tarvittava määräraha tulee sisällyttää valtion budjettiin ja LVM:n sekä VR:n väliseen ostopalvelusopimukseen vuodesta 2025 alkaen.

Tornion, Oulun ja Kemin kaupungit tekivät tämän jälkeen 9.4.2024 päivätyn

henkilöjunaliikenteen käynnistämiseen liittyvän rahoitusesityksen eduskunnan kehysriiheen. Esitys ei edennyt ko. kehysriiheessä.

Tornion kaupungin ja liikenne- ja viestintäministeriön viime aikaisissa neuvotteluissa on ilmennyt, että kunnan, seudun tai alueen taloudellisella tuella voisi olla ratkaiseva merkitys rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen avautumiselle.

Neuvottelujen käynnistämiseksi Tornion kaupunginhallituksen tulee antaa kaupungin viranhaltijajohdolle riittävät valtuudet asian edistämiseksi sekä hankkia seudullinen näkökanta asiaan naapurikunnilta (pl. Haaparanta). Haaparannan kaupunki osallistuu jo omalta osaltaan Luulaja-Haaparanta henkilöjunayhteyden kustannuksiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1. antaa kaupunginjohtajalle ja kehitysjohtajalle valtuudet neuvotella rajat ylittävän henkilöjunayhteyden osarahoittamisesta. Neuvottelutulos tuodaan erikseen kaupunginhallituksen päätettäväksi mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten ja

2. pyytää Meri-Lapin alueen kunnilta (Kemi, Keminmaa, Tervola, Simo, Ylitornio) lausuntoa onko kuntanne halukas neuvottelemaan rajat ylittävän henkilöjunayhteyden osarahoittamisesta oman kuntanne osalta? Kirjallinen vastaus (kyllä/ei) pyydetään lähettämään Tornion kaupungin kirjaamoon 14.3.2025 mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin.

KH 19.05.2025 § 187
5691/02.05.01.00/2025

Valmistelija

kehitysjohtaja Sampo Kangastalo

Tornion kaupunki on saanut Meri-Lapin kunnilta päätökset liittyen neuvottelujen käynnistämiseen ja mahdolliseen rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen osarahoittamiseen Perämerenkaarella. Kemi (kh. 31.3.2025 § 123), Keminmaa (kh. 11.3.2025 § 151), Tervola (kh. 24.3.2025 § 82) ja Simo (kh. 31.3.2025 § 95) ovat halukkaita neuvottelemaan henkilöjunaliikenteen osarahoittamisesta omien kuntiensa osalta. Mahdolliset sitovat rahoituspäätökset (myönteinen, kielteinen) tehdään kuitenkin kuntakohtaisesti myöhemmin.

Ylitornion kunta (kh. 10.3.2025 § 54) suhtautui asiaan lähtökohtaisesti myönteisesti, mutta katsoi rahoitusvastuun olevan valtiolla. Näin ollen Ylitornion kunta ei ole mukana jatkoneuvotteluissa.

Pääministeri Orpon hallitus neuvotteli ja sopi julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 puoliväliriihessä, joka pidettiin 22. ja 23. huhtikuuta 2025. Puoliväliriihen neuvottelutulos ei sisältänyt rahoitusta rajat ylittävälle henkilöjunaliikenteelle Suomesta Ruotsiin. Puoliväliriihessä päätettiin kohdentaa valtion rahoitusta henkilöjuna- liikenteen käynnistämiseen välillä Tampere-Rauma, johon kohdistetaan 2,5

miljoonan euron määräraha vuodesta 2027 alkaen. Sitoutuminen on voimassa nykyisen Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR:n välisen ostoliikennettä koskevan sopimuskauden ajan eli vuoden 2030 loppuun saakka. Julkisilla varoilla rahoitettu henkilöjunaliikenne pitää hankkia uudella tavalla vuodesta 2031 eteenpäin, jotta Suomessa noudatetaan Euroopan unionin sääntelyä. Käytännössä se tapahtuu kilpailuttamalla ostoliikenne.

Tornion kaupungin on syytä jatkaa pikaisesti neuvotteluja Perämerenkaaren henkilöjunaliikenteestä yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön sekä neljän muun Meri-Lapin kunnan kanssa (Kemi, Keminmaa, Tervola, Simo). Kansainvälistä henkilöjunayhteyttä kohtaan Suomesta Ruotsiin on koko ajan kasvava kiinnostus olemassa ja ratayhteyden infrastruktuuri on valmis käyttöön otettavaksi. Myös muut kuin rahoitukselliset esteet ovat poistumassa vuonna 2026. Oulun kaupunki on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026 ja tämä nostaa myös uuden kansainvälisen henkilöjunayhteyden painoarvoa ja kiireellisyyttä. Lisäksi matkailutoimijoiden kanssa käytyjen neuvottelujen yhteydessä on toimivan henkilöjunaliikenteen nähty edistävän mahdollisia matkailuinvestointeja Tornioon.

Rahoitusneuvottelujen edistämiseksi Tornion kaupungin on perusteltua tehdä pohjaesitys liikenne- ja viestintäministeriön sekä Meri-Lapin kuntien suuntaan mahdollisesta kuntarahoituksen kestävästä tasosta. Muut mukana olevat kunnat päättävät asiasta itsenäisesti ja Tornion kaupunginkin osalta lopulliset päätökset on syytä tehdä neuvotteluiden päätyttyä.

Nykyisellä valtion sopimuskaudella (2022-2030) ainoa konkreettinen ja nopeasti toteutettavissa oleva rahoituslaskelma on saatu VR:ltä, jossa tarvittavan subvention osuus olisi läpi viikon olevalla vuorotarjonnalla (30 vuoroa / viikko) 1.4 – 2.1 miljoonaa euroa vuodessa. Alustava matkustajamääräennuste on 41 000 – 82 000 matkustajaa vuodessa.

Alustavasti arvioidusta vuosittaisesta subventiotasosta laskettuna esimerkiksi 5 %:n rahoitusosuus olisi eri matkustajamäärillä arvioituna 70 000 - 105 000 euroa. Mikäli Tornion kaupunki päättää sitoutua esimerkiksi 5 % subventiotasoon vuodessa niin subvention loppurahoitusosa (95 %) tulisi kattaa liikenne- ja viestintäministeriön sekä osarahoitukseen mukaan lähtevien muiden kuntien rahoituksella.

Tehtävä sopimuskausi ulottuisi enintään vuoden 2030 loppuun, jolloin Tornion kaupungin rahoitusosuus esimerkiksi 5 % vuosittaisilla kustannuksilla olisi yhteensä 350 000 – 525 000 euroa. Tämä olisi merkittävä summa kaupungin budjetissa tilanteessa, jossa on kyse Suomen ainoasta kansainvälisestä henkilöjunayhteydestä ja kansallisesta tahtotilasta.

Esitän, että Tornion kaupunki käynnistää asiaan liittyen neuvottelut ja tekee pohjaesityksen, jolla kaupunki sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää käynnistää henkilöjunaliikenteen aloittamiseen liittyvät neuvottelut LVM:n ja Meri-Lapin kuntien kanssa ja sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella annetun kustannusarvion puitteissa.

Päätös

Käsittelyn aikana kaupunginjohtaja teki muutetun päätösehdotuksen:

Kaupunginhallitus päättää käynnistää henkilöjunaliikenteen aloittamiseen liittyvät neuvottelut LVM:n ja Meri-Lapin kuntien kanssa ja sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella annetun kustannusarvion puitteissa. Pöytäkirja tarkastetaan kokouksessa tämän asian osalta.

Muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.
